

PER UNCKEL:

Moderata Samlingspartiet

Förbundsordföranden i Moderata Ungdomsförbundet Per Unckel ger i denna artikel sin syn på moderpartiet, Moderata Samlingspartiet. Han efterlyser en mera offensiv attityd i vissa frågor, t. ex. när det gäller den offentliga sektorns ökning. Han vill ha fler uttryck för en klar framtidstro. Hans kritik är positiv, detta så mycket mer som han kan tänka sig att moderaterna en dag kommer att vara det enda parti som står för en entydig icke-socialistisk politik. Detta innebär inte att han är emot en borgerlig samverkan. En sådan är angelägen, men inställningen hos de andra partiernas ungdomsförbund gör att det inte är säkert att den blir möjlig.

Jämviktsriksdagens första år har ställt Moderata Samlingspartiet — och i synnerhet Gösta Bohman personligen — inför svåra avvägningsproblem. Att döma av opinionssiffrorna har manövrerandet hittills lyckats förhållandevis väl. Perspektiven på längre sikt inger emellertid vissa bekymmer.

Inget parti har som Moderata Samlingspartiet byggt en så stor del av sitt handlande på tron att endast gemensamt kan de tre borgerliga partierna åstadkomma en ny politisk inriktning i vårt land. En överväldigande del av de borgerliga väljarna förefaller också att dela denna syn. Men borgerlig trepartisamverkan fordrar medverkan från samtliga tre partier. Om ett eller flera av partierna väljer att gå en annan väg — som Folkpartiet så påtagligt gjort under det senaste året — blir Moderata Samlingspartiets situation svår.

Att den borgerliga samverkan framstår och i dagsläget fortfarande framstår som angelägen, såväl för Moderata Samlingspartiet som för många av de borgerligt inriktade väljarna, är naturligt. Tillsammans är de tre borgerliga partierna tillräckligt stora för att erbjuda socialdemokraterna en någorlunda jämn kamp. Den äldre generationen inom Centern och Folkpartiet torde också ha åtskilligt gemensamt med den grundläggande åskådning som bär upp Moderata Samlingspartiet.

I ett längre perspektiv är det emellertid långt ifrån säkert att ett nära samarbete mellan de borgerliga partierna kommer

att vara möjligt. Den yngre generationen centerpartister och folkpartister tycks — om man nu skall våga sig på en generalisering — ha ett mycket begränsat intresse för ett samarbete med moderaterna. CUF och FPU torde för övrigt redan idag utöva en viss påverkan på sina äldre parti-bröder i en för Moderata Samlingspartiet mindre gynnsam riktning. För Moderata Samlingspartiet måste valet mellan egen profilpolitik och hänsyn till trepartissamarbetet med nödvändighet bli ett både-och, men med en klar insikt om att de tendenser till upplösning av det borgerliga blocket, som så tydligt kunnat för-märkas under det senaste året, med stor sannolikhet inte är en parentes i en i övrigt klar tendens i riktning mot ett allt intimare samarbete inom borgerligheten.

Att balansera mellan å ena sidan ambitionen att trots alla turer från Centerns och Folkpartiets sida nödortfött hålla samman den borgerliga oppositionen inför 1976 års val och nödvändigheten att markera en självständig moderat profil — ett verkligt alternativ och inte ett pseudoalternativ till den socialdemokratiska politiken — är ingen lätt uppgift. Frågan är emellertid om inte moderaterna i de många dagspolitiska frågorna uppfattar sitt eget politiska manöverutrymme inom ramen för en sammanhållen borgerlig opposition inför 1976 års val som mindre än det i själva verket är.

En offensiv attityd

Naturligtvis kan man hävda att ett parti, som i rådande parlamentariska läge inte

ser någon större anledning att spela med i den av regeringen Palme egenhändigt regisserade "samverkansvalsens" mellan regering och opposition, automatiskt blir mindre intressant än partier som ständigt ingår kompromisser med regeringen. Till en del är säkert den minskade uppmärksamheten för Moderata Samlingspartiet i massmedia jämfört med hur det var för ett par år sedan ett resultat av att partiet hamnat utanför det politiska kraftfältet. Men det är troligen inte hela sanningen. En del av förklaringen — hur stor kan man naturligtvis alltid diskutera — ligger också i moderata samlingspartiets egenagerande.

Moderaterna har naturligtvis inget intresse av att stimulera gräl med de båda övriga borgerliga partierna. Sådant bör i största möjliga utsträckning undvikas om det redan skamfilade förtroendet för ett borgerligt regeringsalternativ överhuvudtaget skall kunna överleva fram till 1976 års val. En ökad självständighet kan uppnås genom en konsekvent markering av var moderaterna står — inte i förhållande till de båda övriga borgerliga partierna utan i förhållande till socialdemokratin. Om Centern och Folkpartiet finner det förenligt med sina intressen att attackera Moderata Samlingspartiet därför att partiet för en konsekvent oppositionspolitik gentemot regeringen Palme är det deras sak.

Ett exempel på en attityd som borde bilda skola snarare än bli undantag är Gösta Bohmans program mot inflationen förra hösten. Sådana initiativ i angelägen-

samhällsfrågor väcker respekt hos väljarna.

Moderata Samlingspartiet skulle säkerligen ha åtskilligt att vinna på en mera offensiv politisk attityd. En offensiv attityd innebär också större möjligheter att förändra samhället i den riktning man önskar. Den defensiva attityd, som partiet dessvärre ofta har, kan på sin höjd förhindra en förändring i en riktning man inte önskar. I allmänhet ger den defensiva attityden endast det resultatet att den negativa förändringen sker något långsammare än den annars skulle ha gjort.

Somliga skulle måhända gentemot detta vilja hävda att ett konservativt parti av ideologiska skäl är mindre offensivt till sin karaktär än till exempel ett socialistiskt eller ett liberalt. Konservatismen ser inte förändringar som något självändamål. Tvärtom ligger det ett betydande värde i att analysera och utvärdera vad som tidigare gjorts och inte rusa åstad och förändra för förändringens egen skull. Men den eftertanke i reformarbetet, som ligger i den konservativa ideologin, är någonting helt annat än att vara defensiv eller ännu värre att slå vakt om status quo. Konservatismen eftersträvar förändringar, men i en viss riktning och på ett genomtänkt sätt.

Den offentliga sektorn

Ett ideologiskt viktigt exempel på ett alltför defensivt uppträdande från Moderata Samlingspartiets sida är debatten om den offentliga sektorn. Något tillspet-

sat — det medges gärna — har den moderata synen på den offentliga sektorn sedan urminnes tider varit att nu har det gått för långt. Så sa man på trettioalet och så säger man nu. Och förslaget till åtgärd har alltid varit lika givet, nämligen en minskad offentlig sektor eller åtminstone en långsammare ökning. Man har sagt nej eller lite mindre till socialdemokratiska förslag.

Naturligtvis ligger det åtskillig sanning i att utbyggnaden av den offentliga sektorn gått för fort och att utbyggnaden i många stycken skett på bekostnad av den enskildes valfrihet. Men lösningen är mera komplicerad än att bara säga nej.

Det allvarligaste problemet med ansvällningen av den offentliga sektorn — en ansvällning som om socialdemokraterna får som de vill skall accentueras än mer i framtiden — är att en så stor del sker skattevägen. De behov, som en allt större offentlig sektor är tänkt att tillfredsställa finns det med få undantag knappast någon anledning betvivla. Där emot finns det anledning att allvarligt diskutera det sätt på vilket dessa behov skall tillgodoses.

Den viktiga frågan är hur människors olika serviceönskemål skall kunna tillgodoses på ett sådant sätt att mesta möjliga valfrihet säkerställs. Sannolikt är lösningen en kombination av en större privat servicesektor — en lösning som LO-ekonomen Rudolf Meidner inte räknar med — och en offentlig servicesektor, som huvudsakligen finansieras genom marknadsanpassade avgifter. En sådan

kombination skulle innebära ett större inslag av marknadsekonomi inom den offentliga sektorn och utsätta åtminstone delar av denna sektor för en nyttig och kostnadspressande konkurrens. De fördelningspolitiska komplikationer en utveckling i denna riktning skulle kunna föra med sig bör det inte vara speciellt svårt att klara genom skattesystemet. Det är bättre att konsekvent sköta fördelningspolitiken över skatterna än att subventionera allehanda offentliga tjänster.

En sådan helhetssyn på problemen kring den offentliga sektorn skulle vara offensiv. Den skulle understryka att Moderata Samlingspartiet fuller väl inser behovet av en ökad tjänsteproduktion men vill länka denna i banor, som tillgodoser kravet på valfrihet för den enskilde.

Ägardemokrati

"Den nya individualismen" var i slagordsform en sammanfattning av kärnan i Moderata Samlingspartiets mera ideologiskt präglade budskap. Tyvärr har inte slagordet tillräckligt konkretiserats i politiska krav på olika samhällsområden. En sådan konkretisering skulle ge utrymme för ett nyskapande ifråga om synen på relationen mellan offentlig och privat sektor i samhället.

En ytterligare konkretisering av "den nya individualismen" skulle sannolikt också lyfta fram ägardemokratin till ett mera bärande inslag i en modern moderat samhällssyn. Trots att kravet på ett spritt personligt ägande bara blir mer aktuellt med den tilltagande koncentratio-

nen av ägande och därmed inflytande till stat och kommun, har man en känsla av att Moderata Samlingspartiet endast talar om ägardemokratin när man därtill anser sig nödd och tvungen.

Varför denna nödbeddhhet? Ett spritt enskilt ägande är fortfarande den bästa garantin för ett samhälle av fria och oberoende medborgare. Ägardemokratin ger en möjlighet för de många människorna att bli delaktiga i den framtida förmögenhetstillväxten i samhället — inte i kollektiva former utan individuellt.

Under året kommer LO att presentera sitt sedan länge emotsedda förslag om löntagar- eller branschfonder. Hur dessa än kommer att vara uppbyggda kan man utgå från att de kommer att förete klara kollektivistiska drag. Mot en sådan kollektiv kapitalförvaltning står det individuella förmögenhetsägandet på ägardemokratin grund. I år om inte förr måste väl ägardemokratin dammas av. Men varför alltid vänta på socialdemokraterna? Varför inte driva frågan på egen hand? Föreslå egna lösningar. Var först.

Att ägardemokratin hittills inte fått det gehör tanken förtjänar beror till stor del på att den drivits med sådan brist på entusiasm. Men det beror säkert också på att partiet inte framstått som helt trovärdigt de gånger man faktiskt talat om väntan av att sprida ägandet. Den av många medborgare upplevda kopplingen mellan moderaterna och företagsamheten har varit ett hinder, för övrigt inte bara när det gäller att ge ägardemokratin trovär-

dighet utan överhuvudtaget för partiet att framstå som ett parti för vanligt folk.

Politikerna — också de som i likhet med moderaterna står för en politik som inser betydelsen av starka företag för att trygga välstånd och sysselsättning — bör både vara och av medborgarna upplevas som fristående från olika intressegrupper i samhället. Kritik måste kunna riktas åt alla håll när det är berättigat. När tex Moderata Samlingspartiet med rätta kritiserar socialdemokraterna för de tilltagande inslagen av mygel i svensk ekonomi, vore det för helhetens skull också på sin plats att mera inträngande behandla den andra parten i myglet, nämligen storföretagen.

Framtidstro

Ett "ben" i en offensiv moderat politisk linje skulle kunna sammanfattas i det en smula slitna uttrycket valfrihet — ett begrepp som Moderata Samlingspartiet ofta använder men som behöver förstås med ett mera konsekvent innehåll. Ett annat, och idag i hög grad aktuellt "ben" är framtidstron — inte en blind framtidstro men ändå en vilja att gå vidare med insikt såväl om framtidens möjligheter som om dess problem.

I det senaste årets energidebatt tycks det ha blivit på modet att vara pessimist, inte bara om den framtida energiförsörjningen utan om samhällsutvecklingen överhuvudtaget. Det nuvarande samhället — trots alla dess brister — beskrivs av somliga som ett samhälle där välfärden drivits för långt.

När riksdagen i vår tar ställning till den framtida energipolitiken har man bakom sig ett år som så till den grad har präglats av framtidsnegativisterna och konkret kärnkraftsmotståndarna, att de opinionsmässiga svårigheterna är uppenbara att ta ställning till förmån för en utvecklingsoptimistisk linje, en linje som skulle vara den lämpligaste för att trygga framtida välstånd och nationellt oberoende. Den situationen borde ha kunnat undvikas om de grupper, Moderata Samlingspartiet och andra, som har en i grunden positiv inställning till framtiden i tid hade bemödat sig om att ta upp debatten. Nu har man på sätt och vis blivit sin egen inaktivitets fånge. Underlåtenheten att i tid ta debatten har skapat ett klimat som från taktiska utgångspunkter är sällsynt otrivsamt.

Framtiden är naturligtvis inte problemfri. I den tekniska utvecklingens spår följer integritetsproblem som måste uppmärksammas. Men dessa problem går att lösa och utgör ingalunda någon anledning att, som vissa vilseledda romantiker, önska sig tillbaka till en svunnen tid. Vi kan och måste gå vidare för att lösa stora återstående problem både här hemma och ute i världen. Moderata Samlingspartiet har ett stort ansvar för att framtidsdebatten ånyo hamnar "rätt". Att företräda en balanserad framtidsoptimism, men också att ange lösningar på de nya problem utvecklingen för med sig. Att slåss för ett valfrihetens välfärdssamhälle.

U-landspolitik och inrikespolitik

Ur ungdomssynpunkt finns det till slut anledning att peka på några ytterligare frågor där Moderata Samlingspartiet borde fundera över att ändra inställning eller förbättra sin profil. Den första av dessa är u-landspolitiken. Moderaterna har under de år som bistandsdebatten förts på allvar intagit en förhållandevis avvaktande hållning. Senast manifesterades denna attityd när partiet godtog socialdemokraternas förslag om att uppskjuta uppfyllandet av enprocentmålet med ett år.

En fastare hållning från Moderata Samlingspartiet när socialdemokraterna drog sig ur det löfte riksdagen 1968 avgav till de fattiga folken, hade varit värdefull. Den målsättning riksdagen för sex år sedan angav kan inte rimligtvis betraktas som så fantastisk att den inte skulle ha kunnat uppnås. Det är en förhoppning att Moderata Samlingspartiet i fortsättningen väljer en mera u-landsinriktad linje och inte än en gång slår följe med socialdemokraterna för en — om man får tro vad som hittills har sagts — betydligt lugnare utbyggnadstakt av det svenska u-landsbiståndet än vad den uppenbara nöden ute i världen kräver.

På det inrikespolitiska planet finns det anledning för moderaterna att ägna ett större intresse åt frågor som rör arbetslivets förhållanden. Det går inte längre att hävda, att arbetslivsfrågorna skall handläggas av arbetsmarknadens parter och att politikerna i stort sett inte har med problemkomplexet att göra. Visserli-

gen vore det säkerligen bäst om löntagare och arbetsgivare kunde göra upp om dessa frågor på egen hand, men när nu framförallt socialdemokraterna valt att dra den ena arbetslivsfrågan efter den andra inför riksdagen, tvingas också andra partier att aktivera sig.

Moderata Samlingspartiets attityd när det gäller arbetsmiljö och medinflytande har — något tillspetsat — varit en blandning av surmulenhet och "hit-men-inte-längre". Den profilen borde ersättas av en uttalad vilja att genomföra reformer med syfte att skapa drägligare förhållanden på arbetsplatserna och ge de anställda — inte att förväxla med de centrala löntagarorganisationerna eller staten — möjlighet till ett meningsfullt inflytande i företagen.

Bland övriga inrikespolitiska frågor, där ett visst nytänkande är angeläget, skall endast nämnas jämställdhetsfrågorna. Även om det inte finns anledning att rikta några avgörande invändningar mot det moderata programmet för jämställdhet mellan könen, är det uppenbart att inte minst många ungdomar uppfattar Moderata Samlingspartiet som en smula "mossigt" när det gäller jämställdhetsfrågor i vid bemärkelse. Partiets officiella uppfattning att det gäller att skapa valfrihet mellan hemarbete och förvärvsarbete uppfattas tex av många som en "valfrihet att vara hemma". Till intrycket av "mossighet" bidrar säkerligen också partiets motstånd mot en mera liberal abortlagstiftning. På dessa områden bör det finnas utrymme för en del nytänkande.

kande utan att man för den skull begär våld på den konservativa idéuppfattningen.

En positiv kritik

Moderata Ungdomsförbundet har av tradition ansetts vara det ungdomsförbund som varit mest lojalt gentemot sitt moderparti. Den lojalitet man känt har — inbillar jag mig — varit av värde för partiet. Men ett parti behöver också kritik från sina närmaste. Personligen känner jag det så att Moderata Samlingspartiet idag — till skillnad från hur det har varit åtskilliga gånger tidigare — är så starkt att partiet tål en offentlig debatt om den framtida politiken. Mycket sägs naturligtvis också på de interna linjerna, men enligt min uppfattning är det nyttigt för ett parti att i en offentlig debatt få synpunkter från alla som är intresserade av partiets framtid. En sådan debatt kan också ge besked om hur partiet uppfattas utifrån och därmed ge vägledning för förändringar av prioriteringar

och attityder. Många av de frågor jag berört är ju just attitydfrågor. Endast i mindre utsträckning upplever jag själv ett behov av konkreta förändringar av partiets ställningstaganden.

Ett parti måste för sin livskraft föra så att säga två debatter. Kortsiktigt måste man ta ställning till alla de problem som dagspolitiken reser. Långsiktigt måste nya frågor och nya strategier analyseras. Åtminstone en del av den långsiktiga debatten bör man inte vara rädd för att föra inför offentligheten.

Det är slutligen min övertygelse att Moderata Samlingspartiet på lite sikt kan bli ett avsevärt större parti än det är idag. Den grundinställning som partiet förfäktar delas av betydligt fler än 16—17 procent av svenska folket. Om mina farhågor om den kommande generationen centerpartister och folkpartister besannas, kommer Moderata Samlingspartiet dessutom att vara det enda parti som i framtiden står för en entydigt icke-socialistisk politik.